

*'COMING TOGETHER IS THE BEGINNING. KEEPING TOGETHER IS PROGRESS.
WORKING TOGETHER IS SUCCES'*

- Henry Ford -

PGO: – GEERT VAN HOOFF

Studentennummer 3753786

Studiegroep Eindhoven

Studiebegeleider Anja Van Zon

1 - Inhoudsopgave

1 – Inhoudsopgave	2
2 – Samenvatting	3
3 – Probleemstelling en -analyse	5
3.1 Aanleiding van het onderzoek	6
3.2 Motivering keuze school	6
3.3 Hoofdvraag en deelvragen	7
4 – Theoretisch kader	8
5 – Onderzoeksstrategie en methoden	13
5.1 Onderzoeksdoel	13
5.2 Onderzoeksmethoden	13
5.3 Vooronderzoek op basisschool Alice Nahon	14
5.4 Aanpassing zelfscan P. De Vries aan visieaspecten school en theorie	15
6 – Data-analyse en resultaten	18
6.1 Ordening data en resultaten	18
6.1.1 Aantal deelnemers	18
6.1.2 Bepaling indeling resultaten	18
6.1.3 Resultaten	19
7 – Vervolg: actieonderzoek praktijkverbeteringscyclus	25
8 – Conclusies	28
9 – Discussie onderzoeksmethodologie	31
10 – Nawoord	33
11 – Bibliografie	34

2 – Samenvatting

Titel: Het belang van visie op ouderbetrokkenheid in een basisschool.

In dit praktijkgericht onderzoek wordt het ouderbeleid van een Vlaamse basisschool van 249 leerlingen getoetst aan haar visie hierrond. Wordt er daadwerkelijk vanuit deze visie gewerkt en wordt deze visie breed gedragen? Tevens wordt onderzocht of ik in mijn rol van bovenschools leider een verandering kan teweegbrengen met als doel de samenwerking tussen school en ouders te verbeteren.

De betrokken school kende het laatste jaar een substantiële verhoging van het aantal klachten. Deze klachten, die door mij en enkele medewerkers van de Scholengroep/centrale zetel werden behandeld, getuigden van een verzuurde relatie tussen personeel en ouders. School en ouders hebben nochtans een gedeeld belang, nl. het creëren van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling en het welbevinden van de leerlingen.

Met als doel te verifiëren of de visie op ouderbetrokkenheid daadwerkelijk werd nageleefd en gedragen en omwille van de noodzaak en met de intentie om een verandering tot stand te brengen, werden volgende vragen als volgt geformuleerd:

Hoofdvraag:

In welke mate is de visie op ouders, waarin een hoge mate van ouderbetrokkenheid wordt vooropgesteld, een werkelijk breed gedragen visie en hoe kan door een bovenschools leider een aanzet gegeven worden om de relatie ouders – school te verbeteren?

Deelvragen:

Weerspiegelen de resultaten van het schoolteam (als geheel en tussen de verschillende personeelscategorieën) in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

Weerspiegelen de resultaten van de ouders in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

Kan ik de relatie tussen ouders en school verbeteren als gevolg van dit onderzoek vanuit mijn rol als bovenschools leider door de initiatie van concrete acties zoals daar zijn: in co-creatie de visie rond ouderbetrokkenheid verfijnen en hiervoor gedragenheid afdwingen bij leerkrachten en ouders?

Resultaten van het onderzoek:

Na afloop van dit onderzoek blijkt dat de visie rond ouderbeleid van de betrokken school inderdaad niet breed gedragen wordt en dat er effectief een noodzaak was

om het document Visie ouder-schoolsamenwerking als werkdocument te gaan gebruiken.

Er heeft zich een heuse verandering voltrokken in de relatie tussen school en ouders, als gevolg van mijn tussenkomst als bovenschools leider. De visie werd verfijnd en gedragenheid hiervoor werd gevonden bij alle respondenten. Er heerst nu opnieuw een positieve, gemotiveerde sfeer waarbij de wil om elkaar als een partner te zien overheerst.

Het volledige traject heeft bovendien tot een duidelijke paradigmashift geleid bij vooral de personeelsleden van de school: de toepassing van een theorie bij de benadering van een probleem; het nadenken over de zingeving; het gebruik van een model om een cyclisch proces te initiëren; het belang van ethisch handelen.

De school heeft nu de reflex om dit proces op een cyclische, iteratieve manier verder te zetten. De survey zal overigens 2-jaarlijks worden afgenomen.

'Coming together is the beginning, keeping together is progress. Working together is succes'.

3 – Probleemstelling en –analyse

De scholen in Scholengroep 5 werken vanuit een missie en visie, die gebaseerd is op het PPGO (Pedagogisch Project van het GemeenschapsOnderwijs). Participatie vormt hierin een belangrijke pijler en is een kernkenmerk van het GO!, waardoor het zich onderscheidt van de andere onderwijsverstrekkers in Vlaanderen. Als gevolg van waardengedreven, breed, maar vooral gespreid leiderschap is elke partner een onmisbare schakel in de schoolorganisatie. Niet voor niets is de slogan van het GO!: 'Iedereen VIP'. Dit geldt niet alleen voor leerlingen, personeelsleden, directies maar zeer zeker ook voor ouders, die vanuit de visie omtrent educatief partnerschap (waarbij duidelijk moet zijn dat ouders eindverantwoordelijkheid dragen inzake opvoeding en de school eindverantwoordelijk is voor de vorming van het kind), een van de belangrijkste partners is om elk kind te vormen tot een positief-kritische, actieve burger. Als gevolg hiervan vervullen ouders een essentiële rol in de visie van elke school van het GO!.

Ouders werden in de voorbije decennia meer en meer betrokken bij de schoolwerking. Immers, onderzoek (Driessen, Smit & Slegers, 2005) toont aan dat, wanneer ouders participeren vanuit een positief en regelmatig contact, een positieve invloed wordt vastgesteld op de cognitieve ontwikkeling en prestaties van kinderen en evenzeer op de attitudes van de ouders ten opzichte van de school. Tevens bewerkstelligt een verbeterde samenwerking met ouders een verminderde werkdrukbeleving in de hand (Smit, 2009).

Waar ouderparticipatie tot op het einde van vorige eeuw bijna uitsluitend werd aangewend om activiteiten te organiseren die louter financiële doelstellingen beoogden, op touw gezet door een oudervereniging of vriendenkring, won formeel en informeel ouderoverleg aan belang in functie van een betere opvolging van de leerling en geraakten ouders tevens meer betrokken bij de pedagogische activiteiten. Uitgezonderd de 2 (of maximum 3) obligate ouderavonden (vorderingsgesprekken) op vooraf afgesproken tijdstippen tijdens het schooljaar, deden vele zwem-, natuur-, compost, kunst- en leesouders hun intrede, werden projectdagen georganiseerd waarbij ouders vertelden over het beroep dat zij uitoefenen, enz.

De Vlaamse overheid bracht daarin verandering met het decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad van 2004. Sindsdien zetelen ouders in de officiële geledingen van een school. Zo worden 3 plaatsen voorbehouden voor ouders in de schoolraad, die verder bestaat uit 3 personeelsleden, 2 gecoöpteerden uit de socio-economische omgeving en de directeur. De schoolraad is een overleg- en adviesorgaan en wordt verkozen voor een periode van 4 jaar. Een schoolraad overlegt met de directeur omtrent welzijn en veiligheid en bepaalt mee het reilen en zeilen van de school. Hij geeft onder andere advies aan de directeur over de schoolinfrastructuur, het studieaanbod en over het extra-muros aanbod. 3 van de 8 plaatsen worden voorbehouden voor ouders. In elke school kan tevens een ouderraad worden opgericht en dit is zelfs verplicht wanneer meer dan 10% van de ouders hier om vraagt. De ouderraad geeft advies aan de directeur inzake de algemene organisatie van de school; de werving van leerlingen; de organisatie van extra-murosactiviteiten en parascolaire activiteiten, het schoolbudget en het schoolwerkplan.

3.1 Aanleiding van het onderzoek

Onze scholengroep heeft de verplichting vanuit de Vlaamse overheid (Decreet houdende toekenning van een klachtenrecht ten aanzien van bestuursinstellingen, 2011) haar klachten te registreren. Als gevolg van de klachten die worden behandeld op scholengroepniveau, merken wij de laatste 3 jaar een significante stijging van het aantal klachten vanuit de ouders. Deze klachten werden initieel behandeld door mezelf (algemeen directeur) en de beide coördinerende directies (niveau basis- en secundair onderwijs). Om het hoofd te kunnen bieden aan die grote toename van klachten, voornamelijk in het basisonderwijs, werden eveneens de HR-manager en 2 beleidsondersteuners ingeschakeld. Elk personeelslid dat wordt ingeschakeld als klachtenbehandelaar dient vooraf een opleiding genoten te hebben om dit werkelijk te mogen opnemen. De Vlaamse overheid voorziet hiervoor jaarlijks een vormingstraject.

Vanuit geregeld structureel overleg met de klachtenbehandelaars blijkt dat de behandeling van klachten van ouders steeds moeilijker wordt en een langere behandeltime vergt om tot een bevredigend resultaat te komen. Bij een behandeling van een klacht stelt de behandelaar de onderzoeksdaden die hij nodig acht. Zo wordt er steeds met de klager (ouder) en met de verweerder (directeur, leerkracht,...) gepraat om de klacht te onderzoeken en tot een gefundeerd besluit te komen. De gesprekken verlopen de laatste jaren moeizamer. Gematigdheid heeft plaatsgemaakt voor polarisering, het steeds op scherp stellen van meningen, zwart-witdenken en vaak negatieve en gecrispeerde reacties van beide kanten. Deze maatschappelijke evolutie is zorgwekkend en wordt vastgesteld in meerdere sectoren. Wanneer ik de koppeling maak naar het ui-model van Korthagen (Korthagen, 2002), dat ik frequent als handvat gebruik, stel ik vast dat er sprake is van een disharmonie, een 'ruis' die is binnengeslopen tussen de verschillende lagen. Het schoolteam van basisschool Alice Nahon, de school waarop het onderzoek werd geënt (zie 3.2), is mij zeer bekend omwille van mijn verleden als collega-onderwijzer en later als directeur. Hun identiteit, normen, waarden en overtuigingen getuigden te allen tijde van moreel en correct gedrag. Bij de behandeling van deze klachten was dit totaal niet merkbaar.

Uit eerder vernoemd onderzoek van Driessen, Smit & Slegers, waaruit blijkt dat de houding van de ouders ten opzichte van de school cruciaal is voor de leervooruitgang van het kind en de band van de ouders met de school, heeft iedere school alleen daarom al de morele plicht om fors in te zetten op ouderbetrokkenheid, door de handelingsbekwaamheid van de personeelsleden omtrent de relatie met ouders te vergroten, waarbij een proactieve aanpak en een open, wederzijdse en regelmatig gevoerde communicatie cruciaal is, met heldere en duidelijke afspraken, waarbij vrijblijvendheid wordt geminimaliseerd. Een ander onderzoek toont eveneens aan dat bij een optimale relatie school-ouders, een positieve invloed merkbaar is bij leerlingen van alle leeftijden en van alle gezinnen, ongeacht de etnische of sociaal-economische achtergrond (Fantuzzo, MacWayne & Perry, 2004).

3.2 Motivering keuze school

Basisschool Alice Nahon heeft voor mij weinig geheimen. Ik was 5 jaar werkzaam in de school als onderwijzer van het 6de leerjaar (Nederland: Groep 8) en 8 jaar als directeur

(tussen 1997 en 2010). Zij behoort tot onze Scholengroep waardoor ik haar nauwgezet ben blijven opvolgen, eerst als coördinerend directeur en later als algemeen directeur.

Basisschool Alice Nahon is een kleuter- en lagere school en telt 249 leerlingen (kleuterafdeling: 69; lagere school: 180). De leerlingen komen voornamelijk uit de sociaal lagere en middenklasse. De school telt 21 leerlingen waarvan de thuistaal niet Nederlands is en 23 indicatorleerlingen. Een indicatorleerling is een leerling met een studietoelage of een leerling waarvan de moeder geen diploma hoger secundair onderwijs (Nederland: voortgezet onderwijs) bezit. Scholen genereren voor de doelgroep indicatorleerlingen vanuit de Vlaamse overheid meer lestijden en financiële middelen.

Uit vooronderzoek bleek dat in deze school de laatste jaren opmerkelijk meer klachten werden vastgesteld. Bij analyse van deze klachten kon geen onderling verband worden gelegd. Ze stonden onafhankelijk van elkaar, kwamen vanuit verschillende klassen en hadden een verschillende problematiek. Er waren ook geen onmiddellijk aanwijsbare redenen voor deze klachten. Daarenboven vielen noch personeelwissels, noch ingrijpende pedagogische wijzigingen in de schoolvisie te noteren. De school had zelfs 2 jaar geleden een visie opgesteld omtrent ouderbetrokkenheid (zie 5.4: Vooronderzoek).

3.3 Hoofdvraag en deelvragen

Hoofdvraag:

In welke mate is de visie op ouders, waarin een hoge mate van ouderbetrokkenheid wordt vooropgesteld, een werkelijk breed gedragen visie en hoe kan door een bovenschools leider een aanzet gegeven worden om de relatie ouders – school te verbeteren?

Deelvragen:

Weerspiegelen de resultaten van het schoolteam (als geheel en tussen de verschillende personeelscategorieën) in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

Weerspiegelen de resultaten van de ouders in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

Kan ik de relatie tussen ouders en school verbeteren als gevolg van dit onderzoek vanuit mijn rol als bovenschools leider door de initiatie van concrete acties zoals daar zijn: in co-creatie de visie rond ouderbetrokkenheid verfijnen en hiervoor gedragenheid afdwingen bij ouders en leerkrachten?

4 – Theoretisch kader

Ik ging op zoek naar theoretische concepten rond ouderbeleid en startte vanuit de module School en ouders, die ik heb gevolgd in Rotterdam. Tevens drukte ik via de HBO-kennisdatabank meerdere masterproeven af via de ingave van de zoekwoorden ouderbeleid, -betrokkenheid, -participatie en educatief partnerschap. Om dieper in te gaan op sommige theorieën die ik daarbij vond, ging mijn zoektocht al gauw verder op het internet. Ik grasduinde door tal van nationale en internationale theoretische concepten. De 2 meest impactvolle theorieën zijn voor mij de ouderbetrokkenheid van Peter de Vries en het Parenting involvement framework van Epstein. De zelfscan van de Vries die ik voor mezelf had afgenomen tijdens de les bij Peter Laros, gaf een helder en correct beeld van de context van de school waarvan ik zelf 8 jaar directeur ben geweest. In de theorie van Epstein vond ik een duidelijke link met het document 'Visie ouder – schoolsamenwerking' (zie bijlage) van basisschool Alice Nahon waar ik de verschillende aspecten van het ouderbeleid grotendeels kon terugvinden in dit Parenting involvement framework. Tevens verschafte deze theorie mij het inzicht dat het aspect 'communicating' ontbrak in de visie van de school, wat mij ontzettend inspireerde. Deze twee theorieën gaven mij het vertrouwen en het geloof van een valide onderzoek te kunnen verrichten om op die manier tot betrouwbare resultaten te komen.

Ouderbetrokkenheid is betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en onderwijs van hun kind, zowel op school als thuis. Dit kan worden bewerkstelligd door ouders te informeren, met hen te overleggen en hen te betrekken bij het schoolgebeuren. Het wordt beschouwd als een effectieve strategie, die bijdraagt aan de leerprestaties van de leerling, aan hun motivatie en welbevinden, zelfbeeld en –waardering (Lee & Bowen, 2006). Een voorwaarde daarbij is de goede relatie tussen ouder en leerkracht (Hill et al, 2004).

Er bestaan verschillende niveaus van ouderbetrokkenheid:

1. Primordiaal zorgen ouders voor een positieve thuissituatie die de ontwikkeling van het kind stimuleert.
2. Van ouders wordt verwacht dat zij actief deelnemen aan het huiswerk van leerlingen.
3. Ouders worden betrokken bij de ondersteuning van activiteiten op de school.
4. Formele ouderparticipatie. In Vlaanderen kunnen ouders deel uitmaken van de schoolraad en ouderraad (bevoegdheden: zie hoofdstuk 1: Probleemstelling en –analyse).

Wat betreft de eerste 2 niveaus mag een school verwachten van ouders dat zij hieraan voldoen. Evenzeer geldt de morele verplichting voor de school om hierop toe te zien.

Peter de Vries omschrijft Ouderbetrokkenheid 3.0 als 'de informatie verbinden ten faveure van het kind: van informeren naar samenwerken' (de Vries, 2017). Dit kan gerealiseerd worden door de samenwerking tussen ouders en school te verhogen en de ouders meer te betrekken bij de school, door het vertrouwen en begrip voor elkaars standpunten en opvattingen te vergroten en door preventieve contacten met ouders om mogelijke escalaties te voorkomen, te initiëren. Op die manier wordt de optimale ontwikkeling van het kind gestimuleerd. De Vries start vanuit 3 kernwaarden van Ouderbetrokkenheid 3.0:

1. We zijn gelijkwaardig
2. We zijn samen verantwoordelijk
3. We voelen ons verantwoordelijk voor elkaar

Vanuit internationaal perspectief (Smit, Sluiter & Driesen, 2006) zijn de voorwaarden tot een integrale en planmatige, succesvolle ouderbetrokkenheid, het ontwikkelen van een samenwerkingsrelatie op lange termijn tussen ouders, school en lokale gemeenschap door het voeren van een open communicatie en dialoog die in goede onderlinge samenwerking aan de doelstellingen en organisatie van de school voldoen en tevens het bepalen van verschillende strategieën voor uiteenlopende groepen ouders, open met hen te communiceren en zinvolle positieve samenwerkingsrelaties te ontwikkelen. Leraren zouden hiervoor ondersteuning en navorming moeten krijgen. Een eerste aanzet daarvoor zou in de lerarenopleiding moeten gebeuren. Dit vraagt openheid van de leerkracht om aan 'Boundary crossing' te doen, waarbij door coöperatie (uitwisselen van informatie), coördinatie (ingebedde uitwisseling) en collaboratie aan expansief leren (kennis combineren en integreren) wordt gedaan (Gerdes & De Bruine, 2018).

Over **ouderparticipatie** wordt ook geschreven in de literatuur. Men spreekt over ouderparticipatie wanneer ouders deelnemen aan activiteiten en de handen uit de mouwen steken bij het verrichten van allerlei taken en klusjes (Cijvat & Voskens, 2008; Menheere & Hooge, 2010; Wit, 2005), o.a. de deelname aan en organisatie van allerhande activiteiten, luizen-, knutsel-, zwem-, lees- en sportouders, alsook deelname aan de formele geledingen van school- en/of ouderraad. Ouderparticipatie kan mogelijk leiden naar meer ouderbetrokkenheid. Echter, vanuit mijn ervaring kan ook het tegendeel waar zijn. Ouders die actief deelnemen aan het schoolleven stellen soms hogere verwachtingen ten opzichte van de school. Wanneer deze verwachtingen niet worden ingelost door de school, wordt dit vaak gepercipieerd als ondankbaarheid, met een negatieve invloed op de ouderbetrokkenheid als resultaat. Immers, het belang van ouderbetrokkenheid op de schoolse ontwikkeling is groter dan ouderparticipatie volgens McWayne (Menheere en Hooge, 2010). Morrison (Morrison, 2000) stelt dat de betrokkenheid van ouders groter is bij goed presterende kinderen, in vergelijking met ouders van minder goed presterende kinderen die minder strategisch handelen en initiatief nemen inzake de school, maar weliswaar veel tijd besteden aan de begeleiding van hun kind. Vanuit mijn ervaring als leerkracht, directeur en bovenschools leider merk ik een significant verschil in de schoolcarrière van een kind van ouders uit een hoger sociaal-economisch milieu. Dit wordt bevestigd in de verschillende studies van Bourdieu (1977), Coleman (1988) en Epstein (1992). Door het gegeven dat deze kinderen zich in een kansrijkere situatie bevinden, hanteren zij een complexer en meer gevarieerd taalgebruik als gevolg van de hogere opleiding van hun ouders en weten zij meer over de wereld rondom hen, dankzij een breder gamma van activiteiten die hun wereldbeeld vorm geven en scherper stellen. Bij kinderen van lager opgeleide ouders is de afstand vaak groter tussen de school en de thuissituatie. Ik merk bij deze groep van ouders veelal een soort schroom voor hun thuissituatie, met als gevolg een gebrek aan zelfvertrouwen zodat de stap naar de school te groot is. Deze ouders waren vaak moeilijk bereikbaar. In mijn loopbaan van directeur van de betrokken basisschool maakte ik hiervan een prioritair beleidspunt door:

1. Het creëren van openheid en een bewustzijn inzake vooroordelen
2. Aandacht voor professionalisering bij het schoolteam
3. Een informele en laagdrempelige schoolsfeer

4. Een helder en gedragen ouderbeleid
5. Een schoolklimaat waarin het mogelijk is elkaar aan te spreken op ieders verantwoordelijkheid
6. Het respectvol en actief benaderen van moeilijk te bereiken ouders

Het waren destijds de pijlers van onze visie op ouders. Ze werd opgesteld vanuit ervaring en buikgevoel, vanuit de praktijk, eerder dan vanuit de triangulatie. Naar aanleiding van mijn masteropleiding Educational Needs, waarbij vanuit deze triangulatie (Van Swet & Van Huijgevoort, 2012) de praktijk wordt gekoppeld aan de theorie en de persoon, met als gatekeeper de reflectief onderzoekende houding stel ik vast dat, door mezelf nu te verdiepen in de theorie hieromtrent, deze visie niet veel afwijkt van de condities van succesvolle ouderbetrokkenheid (Smit, Driesen & Sluiter, 2007). Door te reflecteren op mezelf als persoon, wordt deze stelling nogmaals bevestigd. Vanuit mijn identiteit, waarden, normen en overtuigingen staat moreel en transformationeel leiderschap (Kelchtermans & Piot, 2010) voorop, waarbij door co-creatie en herstelgericht werken een waarden gedreven, gespreid en breed leiderschap mijn gedrag kenmerkt en mijn omgeving beïnvloedt. Vanuit mijn rol van bovenschools leider merk ik dat tevens nieuwe directies voor onze organisatie worden gerekruteerd vanuit deze visie. Deze inzichten leiden ertoe dat de visie die ik destijds als directeur van de basisschool had nog aangevuld kan worden met het creëren van een positieve grondhouding bij leerkrachten (zie bijlage 2: Personeelsvergadering BS Alice Nahon – Ouderbeleid, Power Point Slides) waarbij de leerkracht waardering toont voor de ouder, hem niet ziet als een bedreiging maar als een partner; grenzen durft stellen; zich in het standpunt van de ouder kan plaatsen en laat merken dat hij oprecht geïnteresseerd is in de ouders.

Een belangrijke inspiratiebron voor scholen van het GO! is de vereniging GO! Ouders (www.go-ouders.be). In haar weliswaar beperkt uitgeschreven missie staat vermeld dat *'ouderparticipatie één van de belangrijke kernwaarden vormt van het pedagogisch project van het GO!'. Omdat een goede en goed gestructureerde ouderparticipatie een belangrijke rol kan en moet spelen in het dragen van de bestaande onderwijsstructuur en tevens een degelijke basis kan vormen voor het welslagen van onderwijsinnovatie. Daarom engageert vzw GO! ouders zich ten volle voor de ouders binnen het GO!'* GO! Ouders is een handige tool en reikt een resem good practices aan waarmee scholen aan de slag kunnen omtrent ouderbeleid.

Het begrip '**educatief partnerschap**' – eveneens relevant voor dit onderzoek - werd vanaf 2010 geïntroduceerd (Onderwijsraad, 2010) en wordt sindsdien meer gerelateerd aan ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Educatief partnerschap is een wederzijdse betrokkenheid en wordt gedefinieerd als een proces waarbij de betrokken partners (ouders en school) de doelstelling hebben elkaar wederzijds te ondersteunen en elkaars bijdrage op elkaar af te stemmen, met het oog op een verbetering van het leren, de ontwikkeling en de motivatie van het kind (Smit et al, 2006). De Vries definieert educatief partnerschap als een relatie die gefundeerd is in de erkenning van gezamenlijk belang, namelijk het scheppen van optimale condities voor de ontwikkeling en het leren van kinderen in de context van met name school en gezin (de Vries, 2010). In internationaal onderzoek wordt de term uitgedrukt als 'parental involvement'. Een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor opvoeding en

onderwijs, waarbij school en ouders samenwerken, vergroot de kans dat kinderen betere leerprestaties behalen en voorkomt meer schooluitval (Menheere et al, 2010). Een vertaling vindt men in de kamerbrief van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Ministerie van OCW, 2009, p. 6) waaraan de gelijkwaardigheid in de samenwerking tussen ouders en school nog wordt toegevoegd.

Epstein stelt dat partnerschap de ouderbetrokkenheid stimuleert en de kloof verkleint. In haar model van Parenting involvement framework (Epstein, 1995) omschrijft zij een breed spectrum van ouderbetrokkenheid via parenting (basale opvoedingspraktijken), communicating (contact met de school), volunteering (vrijwilligerswerk op school), support for learning at home (thuisbetrokkenheid), participating in decision making (participatie aan besluitvorming op school) en collaborating with the community (samenwerking met de grotere gemeenschap). Partnerschap past in de maatschappelijke evolutie waarin de school als leef- en leergemeenschap wordt beschouwd. De term brede school heeft in Nederland en Vlaanderen de jongste jaren zijn intrede gedaan. Hiermee wordt de functie van de school als ruimer geheel in de samenleving aangeduid door het aangaan van samenwerkingsverbanden tussen verschillende sectoren waaronder één of meerdere scholen die samen werken aan een brede leer- en leefomgeving in de vrije tijd en op school, met als doel maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen. Een kwalitatieve bredeschoolwerking heeft oog voor diversiteit, verbinding en participatie. De concrete werking hangt af van de lokale context.

Zo hebben scholen partnerschappen en projecten ontwikkeld met o.a. bedrijven, de zorgsector, de overheid (gemeenten, provincies, gewesten) e.a. Concrete voorbeelden van dergelijke projecten: voorleesmomenten, wandelingen, vertelsels, knutselmomenten in rust- en oudertehuizen, ziekenhuizen, politie, brandweer, etc.

Bovenstaande termen ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie en educatief partnerschap zijn alom aanwezig in de **missie en visie** van scholen. De component visie en missie is onmisbaar in dit onderzoek. Maar wat is visie en wat is missie? Beide termen zijn niet altijd even gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. De missie omschrijft WAAROM je als organisatie bestaat en WAAROP je inzet. Ze beschrijft dus je primaire functie. De missie geeft een antwoord op de vraag: wat doe je? De visie omschrijft WAARVOOR je staat. Ze omvat dus de kernwaarden (normen & waarden) van je organisatie. Ze beschrijft ook een ambitieus gedeeld beeld van de toekomst en functioneert als ethisch kompas voor de organisatie. De visie geeft een antwoord op de vraag: Wat willen jullie zijn? Waar geloven jullie in? Een visie opstellen gebeurt in onze organisatie voortaan door de transitie te maken naar de logische niveaus van Bateson (Bateson, 2000). Door vragen te koppelen aan deze niveaus, verkrijgt men een helder en exhaustief resultaat van de visie. Binnen welk groter geheel past dat? (missie); wat willen we bereiken? (visie); wat zijn onze waarden? (cultuur); wat moeten we daarvoor kunnen? (vaardigheden); wat zie je aan het gedrag van onze organisatie? (gedrag); wat zie je in de inrichting van ons gebouw? (omgeving).

Het **belang** van een missie en visie kan en mag niet onderschat worden. Een visie die energie geeft, bestaat uit een doelstelling (missie); waarvoor bestaat de organisatie?;

kent heldere waarden: waarvoor doen we de dingen hier?; ze geven richting aan het handelen en scheppen een toekomstbeeld: waar staan we binnen afzienbare tijd (Blanchard & Stoner, 2004)? Preliminair aan de vraagstelling wat en hoe, stelt een organisatie zich best eerst de vraag waarom we doen wat we doen (Sinek, 2011). Een scherpe missie en visie zijn een onmisbaar instrument voor de positionering als organisatie. Ze motiveren de medewerkers en functioneren als ultieme toetssteen voor hen en bovenal maken ze in één klap duidelijk waar de organisatie voor staat en wat de meerwaarde ervan is.

Mijn ondervinding tot op heden met betrekking tot het werken vanuit een missie en visie is algemeen positief voor wat betreft de initiatiefase. Ik stel vast dat schoolteams in onze Scholengroep erg nauw betrokken zijn bij het opstellen en implementeren van de missie en de visie. Ik merk echter dat te allen tijde werken vanuit missie en visie voor verbetering vatbaar is. Dit blijkt uit interne bevestigingen van onze pedagogische begeleidingsdienst en bij doorlichtingen van de inspectie. Missies en visies met betrekking tot alle onderwijsaspecten komen dan vaak van onder het stof en worden opnieuw onder de aandacht gebracht. Er is zelden sprake van een systematische, cyclische benadering via pedagogische vergaderingen of studiedagen. Ik zal trachten de respondenten te laten nadenken over de missie en visie op ouderbetrokkenheid met als doel de ouderbetrokkenheid verder vorm te geven door na te denken over wat we met elkaar bedenken en uitvoeren en tevens in te schatten hoe dit wordt ervaren door alle respondenten. Nadien kunnen we deze vergaarde kennis toepassen op andere scholen, door de ontdekking en ontwikkeling van deze pilot case study.

5 – Onderzoeksstrategie en methoden

5.1 Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds wil ik de vigerende situatie in deze specifieke basisschool omvormen tot een gewenste situatie, m.n. een gedragen visie en samenwerking op vlak van ouderbetrokkenheid tussen ouders en school met als uiteindelijke doel het optimaal functioneren van elk kind. Anderzijds hoop ik via transfer een kader aan te reiken voor andere scholen, zodat zij bij toepassing van deze onderzoeksstrategie, een helder beeld kunnen stellen van hun eigen visie op ouderbetrokkenheid.

5.2 Onderzoeksmethoden

De keuzes die tijdens de verschillende fasen van het opzetten en uitvoeren van een praktijkgericht onderzoek dienen gemaakt te worden, moeten een meerwaarde zijn voor de kwaliteit van het onderzoek. Deze keuzes moeten passend zijn voor de onderzoeksambities en dienen dan ook verantwoord en bewust gemaakt te worden door de onderzoeker. Onderzoek dient consistent te zijn, d.i. een koppeling tussen de vraag waarop je een antwoord zoekt en de wijze waarop je het onderzoek zult aanpakken. De onderzoeksstrategie en de methodes van dataverzameling en –analyse dienen aan te sluiten bij de gekozen onderzoeksmethodologie. Enkel op die basis wordt de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd. Praktijkgericht onderzoek is tevens een cyclisch, iteratief proces waarbij voortdurend wordt geobserveerd, data worden verzameld en geanalyseerd (Van Swet & Munneke, 2017). Je stelt een probleem vast, je analyseert het, bedenkt mogelijke oplossingen en/of acties en evalueert de effectiviteit.

Onderzoek dient ook steeds ethisch verantwoord te zijn. Tijdens dit proces reflecteerde ik frequent door me voortdurend vragen te stellen en me bewust te zijn van wat en hoe mijn keuzes bijdragen aan het welzijn en de ontwikkeling van de actoren (Sanderse, 2013). Ik zal zowel de ouders als de personeelsleden uitdagen om geregeld terug te kijken op hun eigen handelen en naar hun onderliggende morele overtuigingen, maar ook om respectvol te zijn voor elkaar door rekening te houden met andere meningen, waarden, deugden en overtuigingen. Zelf vind ik ethisch en deontologisch correct handelen de belangrijkste competentie waarover een (bege)leider dient te beschikken, omdat het creëren van een authentieke relatie resulteert in een vertrouwen dat onmisbaar is om alle noodzakelijke informatie te verkrijgen zodat een begeleiding kan starten vanuit een correcte en allesomvattende beginsituatie. Dit ethisch handelen dient authentiek te zijn door te allen tijde voorbeeldgedrag te tonen en eerlijk en consequent te zijn in zijn handelen. Goed leiderschap heeft trouwens steeds oog voor de achterliggende uitgangspunten en de grote doelen, de maatschappelijke context en de relatie daarvan met de eigen persoonlijke waarden en opvattingen (Jacobs, 2012).

Er kan binnen bijna alle onderzoeksstrategieën geopteerd worden voor kwantitatieve en kwalitatieve methoden van dataverzameling of voor een combinatie van beide, de mixed methods genoemd (MacKenzie & Kipe, 2006). Reflecterend over de onderzoeksvraag, stelde ik mezelf initieel volgende vragen: wat is het doel van mijn

onderzoek? Welke mogelijkheden en beperkingen bieden mijn onderzoekscontext en welke benadering is het meest passend? Een indeling in strategieën is daarom de eerste stap om tot een goede opzet van het onderzoek te komen.

Mijn onderzoeksvraag is complex en behoeft meerdere onderzoeksstrategieën. Men spreekt dan in dit geval van mixed methods in het vooronderzoek. Om de beginsituatie te bepalen is een **documentonderzoek** noodzakelijk. Niet alleen dienen de nodige gegevens van de school opgevraagd te worden om de context ervan te bepalen, tevens dient de visie op ouderbeleid terdege geanalyseerd te worden en is een alignering met de vragen die vooropgesteld worden in de **survey** noodzakelijk om de nodige kwantitatieve data te verzamelen en aldus tot een valide en betrouwbaar resultaat te komen. Ik opteer voor een cross-sectionale survey en geen longitudinale survey (Cohen et al, 2011; Creswell, 2014). Ik wens immers verschillende groepen met elkaar te vergelijken door op één specifiek moment data te verzamelen en ben niet op zoek naar een verandering in een fenomeen in de loop van een bepaalde tijd, wat de bedoeling is van een longitudinale survey.

Een belangrijk kenmerk van de survey is dat het een uitspraak doet over een groep mensen. In het geval van mijn onderzoek wordt de ganse populatie bevroegd, onderverdeeld in deelgroepen (zie vragenlijst vraag 1). Surveys zijn zeer waardevol en geven een eerste richting aan het onderzoeksthema. Het heeft echter ook zijn beperkingen. Het taalgebruik bij het opstellen van vragen dient neutraal te zijn. Vragen kunnen immers arbitrair worden gesteld. Om die reden deed ik een beroep op mijn critical friends met enkele lichte aanpassingen van de vragen tot gevolg.

Na onderzoek van verschillende surveytools heb ik geopteerd voor het gebruik van Google Forms omdat het me de informatie geeft die ik nodig heb en de opmaak en de verwerking ervan zeer professioneel, eenvoudig, accuraat en helder zijn. Zo kan ik vanuit de diagrammen een excell-bestand filteren waarbij ik de data flexibel kan aanwenden om de nodige analyses te maken.

Om het handelen van de participanten te verbeteren en een gewenste praktijk omtrent ouderbetrokkenheid te realiseren, maak ik gebruik van het **actieonderzoek**. Het betreft een onderzoeksstrategie met het oog op verandering, waarbij de regulatieve cyclus van probleemstelling, diagnose, plan, ingreep, evaluatie, enz. wordt gevolgd. Bij deze vorm van onderzoek zijn alle participanten betrokken in het veranderingsproces. Het actieonderzoek is echter weinig geschikt om tot generaliseerbare uitspraken te komen door het kleinschalige, contextgebonden karakter (Reason & Bradbury, 2006), waardoor omzichtig en kritisch dient omgesprongen te worden bij de transfer van het proces in andere scholen, zoals mijn onderzoeksdoel vooropstelt. Vanuit mijn rol als bovenschools leider zal ik daarom meerdere bijeenkomsten organiseren met alle respondenten met als doel de optimalisatie van de relatie school – ouders.

5.3 Vooronderzoek op basisschool Alice Nahon

Zonder mijn intenties onmiddellijk te kennen te geven, nodigde ik de directeur van basisschool Alice Nahon uit voor een gesprek bij de start van het schooljaar. Ik sprak met haar over de vele klachten van ouders die werden vastgesteld op het einde van het vorige schooljaar. Ik merkte daar bij op dat zij snel geagiteerd raakte in haar

betoog en verwees naar de halsstarrige, en door haar als onterecht bestempelde houding van de ouders in elke klacht afzonderlijk. Nochtans werden de besluiten en adviezen van deze klachten op het einde van het vorige schooljaar met haar doorgesproken en was de ontvankelijkheid en gegrondheid van de klachten in het merendeel van de gevallen gerechtvaardigd. Ik vroeg haar of deze geprikkelde houding ook merkbaar was bij het ganse schoolteam en of dit nog zijn sporen naliet bij de start van het nieuwe schooljaar? De directeur beaamde dit volmondig. Vervolgens peilde ik naar de visie op ouderbetrokkenheid, waarvan ik wist dat ze destijds werd uitgewerkt. De directeur verwees naar een formeel opgestelde visie (zie bijlage 1) die zij 2 jaar geleden had opgesteld met betrokkenheid van de ouders en het schoolteam. Ze begreep nu plots waar ik naartoe wilde en voelde zich bedreigd. Immers, als bovenschools directeur ben ik haar evaluator. Ik stelde haar gerust en onthulde mijn voornemen om een praktijkgericht onderzoek te organiseren. Ik ontmijsde de situatie door niet te oordelen, maar door een helpende, begeleidende rol aan te bieden en door haar te overtuigen dat een herstelgerichte aanpak zich opdrong. De directeur werkte spoedig participatief mee omdat ze weet dat mijn leiderschap authentiek en waardengedreven is.

Ik startte het **documentonderzoek** en vroeg naar de nodige schoolgegevens om de beginsituatie te bepalen.

Een overzicht van deze gegevens:

Aantal kleuters: 69, aantal gezinsoudsten kleuters: 25.

Aantal leerlingen lager onderwijs: 180, aantal gezinsoudsten lagere school: 128.

Aantal personeelsleden kleuter: 6.

Aantal personeelsleden lagere school: 16.

Aantal administratief medewerkers: 2.

Directeur: 1.

Aantal indicatorleerlingen: 23.

Aantal leerlingen waarvan de thuistaal niet Nederlands is: 21.

Het aantal gezinsoudsten is een belangrijk element, vermits dit het aantal respondenten van de geleding ouders bepaalt per onderwijsniveau. Voor het niveau kleuteronderwijs 25, voor het niveau lager onderwijs 128. De overige aantallen zijn correct.

Na het verzamelen van deze gegevens, vroeg ik naar de visie op ouderbeleid (zie bijlage).

5.4 Aanpassing zelfscan P. de Vries aan visieaspecten school en theorie

Ik analyseerde de schoolvisie op ouderbeleid door elk aspect (Respect – Positief kritisch – Samenwerken – Openheid – Engagement) afzonderlijk te toetsen aan de zelfscan van P. de Vries. Ik begon met het opstellen van een valide en betrouwbare vragenlijst, wat erg tijdsintensief bleek te zijn. Hiervoor vertrok ik vanuit de vragen met het doel

deze te koppelen aan een aspect van de visie. Ik merkte dat sommige vragen niet relevant waren om uiteenlopende redenen:

- Wettelijke redenen: in het Vlaamse onderwijs is volgende vraag overbodig vermits deze werd opgelegd vanuit regelgeving:
 - o *Aan het begin van het jaar wordt een activiteitenkalender aan de ouders uitgereikt.*
- Culturele redenen: huisbezoeken zijn niet gangbaar in Vlaanderen.
 - o *Ieder jaar krijgen ouders huisbezoek.*
- Vragen met dezelfde betekenis: vraag 2 werd geschrapt:
 - o *Ouders worden regelmatig betrokken bij het meedenken over het beleid van de school.*
 - o *Ouders denken actief mee over het beleid op de school.*
- Tendentieuze en daardoor duidelijk richtinggevende redenen: 'altijd' werd geschrapt.
 - o *De school staat **altijd** open voor suggesties van ouders.*
- Tactische redenen: sommige vragen waren overbodig voor het onderzoek daar ze niet konden gelinkt worden aan de visie of omdat ze te speculatief zijn.

Deze vragen werden om bovenstaande redenen weggelaten. Er werden tevens vragen licht aangepast om taalculturele redenen (vb. klachtenprotocol) en er werden vooral enkele vragen toegevoegd zodat de link met elk aspect van de visie voldoende kon gemeten worden.

- o Leerkrachten zijn makkelijk aanspreekbaar.
- o Leerkrachten luisteren goed naar wat ouders hen vertellen.
- o Ouders luisteren goed naar wat leerkrachten hen vertellen.
- o De school gaat respectvol om met alle ouders, ongeacht de culturele achtergrond (ze heeft respect voor diversiteit).
- o Op school is een visie op ouderbeleid aanwezig.

Bovendien kwam ik tot de conclusie dat enkele vragen bij meerdere aspecten konden ingedeeld worden. Ik koos echter om een vraag bij slechts één (het meest passende en doorslaggevende aspect) in te delen om heldere en welomlijnde antwoorden te bekomen en interferentie uit te sluiten. Ik voerde deze oefening uit met 2 collega's, onafhankelijk van elkaar, die beschikten over heel wat onderwijservaring. Het resultaat was bevredigend. De concordantie was geheel gelijklopend waaruit ik kon besluiten dat de vragen representatief waren. Door de koppeling te maken met de theorie constateerde ik dat het luik 'communicatie' ontbrak in de visie van de school. Hoewel het vroeg is om op dat moment reeds conclusies te trekken, kon ik deze vaststelling niet aan mij laten voorbijgaan omdat 'communicating' (het contact met de school), een cruciaal stadium inneemt in het spectrum van ouderbetrokkenheid in het werk Parental involvement (Epstein, 1995). Deze stelling wordt bevestigd in de condities voor een succesvolle ouderbetrokkenheid (Smit, Sluiter & Driesen, 2006), waar een open communicatie en open dialoog in de schoolorganisatie tussen ouders, leraren en directie als partners die in een goede en onderlinge samenwerking vorm geven aan de doelen en inrichting van de school, cruciaal zijn. Tevens is een communicatieplan op maat een van de vier basisvormen van ouderbetrokkenheid 3.0 (De Vries, 2010).

Om mijn tussenkomst via het laatste stadium van dit onderzoek, nl. het actieonderzoek, een kans op slagen te bieden, vond ik het noodzakelijk om in deze fase van het

onderzoek deze eerste conclusie te maken. Het is duidelijk vanuit de theorie dat het luik communicatie een onmiskenbaar en essentieel element is in het welslagen van dit actieonderzoek.

Om die reden voegde ik 4 vragen van de zelfscan aan de survey toe over de communicatie tussen school en ouders. Ook deze werkwijze besprak ik met mijn beide critical friends die tevens de vragen mee opstelden. Een overzicht van de vragen en van de concordantie met de visie van de school:

1. Er is waardering tussen ouders en leerkrachten.
2. Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.
3. Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.
4. Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.
5. Op school zijn ouders altijd welkom.
6. Ouders denken actief mee over het beleid op de school.
7. De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.
8. Leerkrachten zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.
9. De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.
10. Ouders worden steeds op de hoogte gesteld van belangrijke beslissingen.
11. Op school is de mogelijkheid voor ouders aanwezig om klachten over te maken.
12. De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.
13. De school staat open voor suggesties van ouders.
14. Over het algemeen zijn leerkrachten zeer vriendelijk.
15. De leerkracht kent zijn leerlingen goed.
16. De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).
17. Leerkrachten zijn makkelijk aanspreekbaar.
18. Ouders luisteren goed naar wat leerkrachten hen vertellen.
19. Leerkrachten luisteren goed naar wat ouders hen vertellen.
20. De school gaat respectvol om met alle ouders, ongeacht de culturele achtergrond (ze heeft respect voor diversiteit).
21. Op school is een visie op ouderbeleid aanwezig.

Concordantie met de visie van de school

1. Respect: 1, 5, 14, 20
2. Positief kritisch: 6, 11
3. Samenwerken: 7, 18, 19.
4. Openheid: 2, 3, 13, 15, 17
5. Engagement: 4, 9, 21
6. Communicatie: 8, 10, 12, 16 (toegevoegd)

6 – Data-analyse en resultaten

De data-analyse van deze kwantitatieve gegevens werd gerealiseerd met behulp van de techniek van de beschrijvende statistiek, waarbij het enkel gaat over de respondenten waarvan ik de data heb verzameld. Immers, mijn ervaring leert dat de context van onze scholen zodanig verschilt dat een toetsende statistische techniek geen plaats heeft in dit onderzoek. Ik wens immers niet te generaliseren en de steekproef aldus te extrapoleren naar onze andere scholen. Bij disseminatie van deze techniek bij meerdere scholen, kan op een later moment beslist worden om de gegevens van de verschillende scholen te verzamelen met behulp van een toetsende statistische techniek.

6.1 Ordening data en resultaten

6.1.1 Aantal deelnemers

Ouders: 53 deelnemers:

- 12 ouders kleuterschool op een totaal van 25 (= 48 %)
- 41 ouders lagere school op een totaal van 128 (= 32 %)

Totaal 53 ouders: 35% heeft de bevraging ingevuld.

Het schoolteam: 14 deelnemers:

- 4 leerkrachten kleuteronderwijs op een totaal van 6 (= 67 %)
- 7 leerkrachten lager onderwijs op een totaal van 16 (= 44 %)
- 2 administratieve medewerkers (= 100%)
- 1 directeur (= 100%)

Totaal 14 personeelsleden: 56% heeft de bevraging ingevuld.

Algemeen totaal (53 ouders + 14 personeelsleden) = 38%.

6.1.2 Bepaling indeling resultaten

De resultaten werden gerubriceerd op basis van de 5 pijlers van de schoolvisie omtrent ouderbeleid, zodat een helder en betrouwbaar beeld wordt gegeven per aspect van de visie afzonderlijk. Bovenaan staat telkens per aspect en bijgevolg voor alle vragen die hieraan gelinkt werden, het resultaat vermeld van het percentage van het team en van de ouders (cfr. rij 5).

Daarna volgt de respectievelijke vraag uit de survey en de tabel. Deze tabel dient als volgt gelezen te worden:

- Rij 1: indeling respondenten.
- Rij 2: het aantal respondenten dat 'ja' heeft geantwoord op de vraag.
- Rij 3: het aantal respondenten dat 'nee' heeft geantwoord op de vraag.

- Rij 4: het percentage dat 'ja' heeft geantwoord op de vraag per doelgroep.
- Rij 5: het totale percentage team - ouders.

De keuze van deze indeling werd op deze manier bepaald zodat de vragen van dit onderzoek optimaal kunnen beantwoord worden en relevante conclusies kunnen getrokken worden. Om die reden werden de percentages van de verschillende personeelsgeledingen samengenomen, evenals de ouders van de kinderen in de beide onderwijsniveaus.

6.1.3 Resultaten

RESPECT - 96% TEAM - 90 % OUDERS

1. Er is waardering tussen ouders en leerkrachten.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	3	7	13	11	37
Nee	0	0	1	0	1	1	4
	100%	100%	75%	100%		92%	91%
Totaal					92%	90%	

5. Op school zijn ouders altijd welkom.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	3	7	13	11	36
Nee	0	0	1	0	1	1	5
	100%	100%	75%	100%		92%	88%
Totaal					92%	90%	

14. Over het algemeen zijn leerkrachten zeer vriendelijk.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	4	7	14	12	38
Nee	0	0	0	0	0	0	3
	100%	100%	100%	100%		100%	93%
Totaal					100%	94%	

20. De school gaat respectvol om met alle ouders, ongeacht de culturele achtergrond (ze heeft respect voor diversiteit).

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	4	7	14	10	35
Nee	0	0	0	0	0	2	6
	100%	100%	100%	100%		83%	85%

Totaal					100%	85%
--------	--	--	--	--	-------------	------------

Respect: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Het respect is algemeen zeer hoog.
- Er is weinig verschil tussen de verschillende respondenten, uitgezonderd de respectvolle omgang van de school, ongeacht de culturele achtergrond. Hoewel de ouders 85% scoren, is er een verschil van -15% met het schoolteam.

POSITIEF KRITISCH - 61% TEAM - 74 % OUDERS

6. Ouders denken actief mee over het beleid op de school.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	0	2	5	10	23
Nee	0	0	4	5	9	2	18
	100%	100%	0%	29%		83%	56%
Totaal					36%	62%	

11. Op school is de mogelijkheid voor ouders aanwezig om klachten over te maken.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	4	6	12	12	34
Nee	0	1	0	1	2	0	7
	100%	50%	100%	86%		100%	83%
Totaal					85%	86%	

Positief-kritisch: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Ouders zijn significant positief-kritischer dan het schoolteam.
- Ouders stellen dat zij, meer dan het schoolteam stelt, actief meer meedenken over het beleid van de school. Slechts 36% van het schoolteam zegt dat ouders meedenken over het beleid. Bij het kleuterteam is dit zelfs 0%.
- 83% van de ouders van de kleuters menen dat zij actief meedenken over het beleid, tegenover 56% van de ouders van de lagere school.
- Een algemeen grote kennis van de mogelijkheid tot het overmaken van klachten. Hierbij is er wel een verschil van 17% tussen ouders van kleuters (100%) en ouders van lagereschoolkinderen (83%).

OPENHEID - 82% TEAM - 83% OUDERS

2. Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	3	5	10	11	39
Nee	0	1	1	2	4	1	2
	100%	50%	75%	71%		92%	95%
Totaal					71%	94%	

3. Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	3	7	12	10	24
Nee	0	1	1	0	2	2	17
	100%	50%	75%	100%		83%	59%
Totaal					85%	64%	

13. De school staat open voor suggesties van ouders.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	1	7	10	10	29
Nee	0	1	3	0	4	2	12
	100%	50%	25%	100%		83%	70%
Totaal					71%	74%	

15. De leerkracht kent zijn leerlingen goed.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	3	7	13	11	38
Nee	0	0	1	0	1	1	3
	100%	50%	75%	100%		92%	93%
Totaal					92%	93%	

17. Leerkrachten zijn makkelijk aanspreekbaar.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	4	7	13	11	36
Nee	0	1	0	0	1	1	5
	100%	50%	100%	100%		92%	88%
Totaal					92%	89%	

Openheid: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Algemeen zeer hoge openheid bij alle respondenten.
- Ouders (94%) stellen goed te weten bij wie ze waarvoor terecht kunnen op school, tegenover slechts 71% van het schoolteam.

- Ouders stellen vrij weinig op de hoogte gehouden te worden door de school (64%), waarbij er een significant verschil is tussen de ouders van de kleuters (83%) tegenover 59% bij de ouders van de lagereschoolkinderen.

ENGAGEMENT - 74% TEAM - 82% OUDERS

- Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	3	5	11	12	32
Nee	0	0	1	2	3	0	9
	100%	100%	75%	71%		100%	78%
Totaal					79%	83%	

- De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	4	6	12	12	39
Nee	0	1	0	1	2	0	2
	100%	50%	100%	86%		100%	95%
Totaal					85%	96%	

- Op school is een visie op ouderbeleid aanwezig.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	2	3	8	10	26
Nee	0	0	2	4	6	2	15
	100%	100%	50%	43%		83%	63%
Totaal					57%	68%	

Engagement: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Het engagement van beide respondentgroepen is hoog, met een licht hogere score voor ouders.
- De ouders van kleuters stellen steeds actief te worden ingezet op de scholen (100%).
- De visie op ouderbeleid is slechts in geringe mate bekend bij de beide respondentgroepen.

SAMENWERKEN - 69% TEAM – 83% OUDERS

7. De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	2	3	7	10	24
Nee	0	1	2	4	7	2	17
	100%	50%	50%	43%		83%	59%
Totaal					50%	64%	

18. Ouders luisteren goed naar wat leerkrachten hen vertellen.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	1	3	4	9	11	38
Nee	0	1	1	3	5	1	3
	100%	50%	75%	57%		92%	93%
Totaal					64%	93%	

19. Leerkrachten luisteren goed naar wat ouders hen vertellen.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	3	7	13	11	38
Nee	0	0	1	0	1	1	3
	100%	100%	75%	100%		92%	93%
Totaal					92%	93%	

Samenwerken: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Ouders (83%) percipiëren een hogere mate van samenwerking dan het schoolteam (69%).
- Slechts de helft van het team geeft aan dat de school regelmatig aandacht geeft aan opvoedingsvraagstukken.
- Beide respondentgroepen stellen dat leerkrachten goed luisteren naar wat ouders hen vertellen.
- Vooral leerkrachten van de lagere school stellen dat ouders in geringe mate (57%) luisteren naar wat leerkrachten hen vertellen.

COMMUNICATIE - 70% TEAM – 72% OUDERS

8. Leerkrachten zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
--	----------	-------	--------	--------	------	-----------------	---------------

Ja	1	2	2	5	10	11	30
Nee	0	0	2	2	4	1	11
	100%	100%	50%	71%		92%	73%
Totaal					71%	77%	

10. Ouders worden steeds op de hoogte gesteld van belangrijke beslissingen.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	2	6	11	10	27
Nee	0	0	2	1	3	2	14
	100%	100%	50%	86%		83%	66%
Totaal					79%	70%	

12. De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	1	2	2	7	12	10	30
Nee	0	0	2	0	2	2	11
	100%	100%	50%	100%		83%	73%
Totaal					85%	75%	

16. De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).

	Directie	Admin	LKR KL	LKR LS	Team	Ouders kleuters	Ouders lagere
Ja	0	1	2	6	10	11	24
Nee	1	1	2	1	4	1	17
	0%	50%	50%	86%		92%	59%
Totaal					71%	66%	

Communicatie: data-analyse: opvallende en afwijkende vaststellingen:

- Gemiddelde, maar wel gelijklopende score omtrent communicatie tussen school en ouders.
- Ouders van de lagerschoolkinderen scoren algemeen beduidend lager dan ouders van kleuters, met als grootste verschil (33%) de communicatie over de heldere afbakening van de taken van de school.
- De directeur stelt dat de school de ouders niet duidelijk vertelt wat ze wel en wat ze niet doet.

7 – Vervolg: actieonderzoek praktijkverbeteringscyclus

1. Een plenaire lerarenvergadering werd belegd (zie bijlage 2: Personeelsvergadering BS Alice Nahon – Ouderbeleid, Power Point Slides). Omdat de directeur betrokken partij was in het ganse traject, leidde ik deze bijeenkomst. De data, analyses en conclusies werden getoond en besproken. Er was veel ruimte tot inbreng om geforceerd optimisme te vermijden en de meningen waren verdeeld. Van onwaar tot ongenueanceerd, overdreven, enz. Ik liet het team even ventileren tot er een stilte viel en ik volgende vraag stelde in termen van Bateson (Bateson, 2000). En wat nu(zingeving)? Waarom doen we wat we doen (Sinek, 2011)? Volgens de principes van 'Appreciated Inquiry' - waarderend veranderen (Cooperrider, Whitney & Stavros, 2008) trachtte ik de verandering te initiëren en trapsgewijs de blik te richten naar de gewenste situatie. Via interactie over wat reeds gerealiseerd werd de voorbije jaren, gingen we snel over naar het creëren van de toekomst (Discover). Ik vroeg hen om terug te denken aan het proces bij het opstellen van de visie omtrent ouderbeleid. Zij vertelden dat deze visie met veel enthousiasme werd opgemaakt en initieel ook werd waargemaakt maar dat tal van gebeurtenissen een negatieve sfeer had veroorzaakt. Ik liet hen enkele van die voorvallen verwoorden. Ik bleef positief maar moest opletten dat de discussies niet dreigden uit te monden in een deficient based discours. Ik gaf de aanzet om de gewenste situatie te visualiseren (Dream).

- Waar willen jullie dat deze verandering naar toe leidt? (zingeving).
- Past dit bij wie we zijn? (identiteit).
- Vinden we dit belangrijk genoeg? (overtuiging).
- Zullen we dit aankunnen? Wat willen we anders? (gedrag).
- Hoe gaan we dit realiseren? (omgeving).

Door hen op deze wijze te stimuleren, voelde ik een enthousiasme opborrelen om de verandering in te zetten. Zij realiseerden zich dat er geen alternatief was voor een positief-kritische relatie tussen de school en de ouders. Er werden afspraken gemaakt voor de volgende bijeenkomst (Design). Op die wijze gaven ze zelf richting aan hun eigen veranderingsproces (Destiny). Zij gaven aan dat een herziening en aanscherping van de visie onontbeerlijk was in het ganse proces. Ik voegde eraan toe dat, om zich te bekwamen in deze materie, een theoretische benadering aan de hand van literatuur noodzakelijk was. Ik stelde voor een veranderteam samen te stellen. Het team gaf aan dat zij dit liever allemaal samen wilden realiseren. Ik beschouwde dit als een vorm van motivatie en complimenteerde hen.

2. De volgende bijeenkomst bracht ik de theorie omtrent ouderbetrokkenheid (Design), ouderparticipatie en educatief partnerschap naar voren aan de hand van de module BOMG, die ik heb gevolgd aan de Fontys Hogeschool (Rotterdam). Zo bracht ik volgende onderwerpen en oefeningen onder de aandacht die ik besprak in het theoretische kader:

- Parenting involvement framework (Epstein, 1995), met als doel het spectrum van ouderbetrokkenheid belichten om een gedegen en gedragen visie op te stellen rond ouderbetrokkenheid.
- Het functioneel hanteren van het 4D-model (Cooperrider et al, 2008): het cyclische proces van de appreciative inquiry (discover, dream, design, deliver).
- Ouderbetrokkenheid 3.0 (de Vries, 2010). Belangrijkste onderwerpen en doelstellingen:
 - Invulling begrippen ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie, educatief partnerschap, waarbij leerkrachten en ouders samenwerkingspartners zijn en door elkaar erkend worden als eindverantwoordelijken; enerzijds de

ouders voor wat betreft de opvoeding, anderzijds de leraren voor de vorming.

- Het belang van een regelmatig contact met elkaar waarbij wederzijdse ambities en verwachtingen op elkaar worden afgestemd via tweerichtingsgesprekken.
- De erkenning van de ouder als belangrijkste informatiebron van het kind.
- Het scheppen van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling en het leren van het kind, in vertrouwen en afstemming met elkaar.
- De plaats van de ouders via het ecologisch model (Bronfenbrenner, 1979).
 - Oog hebben voor de sociale, culturele en economische situatie van het gezin om op een gepaste, gedifferentieerde wijze te handelen. Hierbij actief werk maken van de omgang met moeilijk bereikbare ouders.
- De eigen positie bepalen: het belang van een positieve grondhouding van de leerkracht (zie bijlage: Personeelsvergadering BS Alice Nahon – Ouderbeleid, Power Point Slides), kernwaarden en leefhouding via de oefening van Bateson (1972).

3. Tijdens een derde bijeenkomst liet ik de regie in handen van de directeur (Destiny). Ik moest immers opletten dat de autoriteit en autonomie van de directeur niet werden aangetast. Ik bereidde deze bijeenkomst grondig met haar voor en fungeerde eerder als bewaker van het proces tijdens de bijeenkomst zelf. Hierop werd de visie onder de loep genomen. Immers, veranderingen dienen hun principiële inbedding te vinden in de visie en het beleid van een organisatie (Sinek, 2011). Op basis van de theorie, de uitkomst van de resultaten en het inzicht dat communicatie een substantieel onderdeel is van een goede ouderbetrokkenheid, werd deze visie vrij spoedig in consensus aangepast. Het luik communicatie werd als volgt toegevoegd:
Communicatie: We zijn steeds beschikbaar voor elkaar, zowel voor formele als voor niet-formele contacten. We spreken uit wat we denken op een positief-kritische en respectvolle toon en bezorgen elkaar de nodige informatie zodat alles voorhanden is om elk kind in de beste omstandigheden te begeleiden en te vormen.
Door deze vlotte gang van zaken was een nieuw elan bij de teamleden merkbaar.

De rol van de ouders diende nog besproken te worden. Ook van hen werd een bijdrage verwacht om tot educatief partnerschap te komen. Daarenboven gaf dat de leraren het gevoel dat zij niet eenzijdig werden aangewezen als 'schuldige' in de complexe situatie uit het recente verleden. Er werd een vergadering belegd met het bestuur van het oudercomité en een delegatie van leraren en directie, waar het ganse traject werd voorgesteld en waar de wederzijdse taken werden besproken en bepaald (Design). Op die manier werden bijkomende afspraken opgesteld:

- 15 minuten voor en na schooltijd zijn de leerkrachten in de klas aanwezig voor het voeren van informele gesprekken.
- Leraren en ouders spreken communiceren steeds op een respectvolle en positief-kritische toon met elkaar, onder het credo:
 - Dat we uitspreken wat we denken
 - Dat we met betrokkenen bespreken wat een ieder kan, mag en hoort te doen
 - Dat we samen afspreken hoe we verder gaan
 - en dat we elkaar erop aanspreken als dat niet gebeurt
- Tijdens de lessen worden leraren niet gestoord. Ouders zijn steeds welkom bij de directeur en op het secretariaat.
- De aanwezigheid van ouders wordt verwacht op het oudercontact.

- Er wordt een actieve bijdrage verwacht bij het huiswerk.
- De agenda wordt gebruikt als heen-en-weerschrift voor meldingen
- Er wordt een wekelijkse nieuwsbrief meegegeven om de communicatie te bevorderen.
- Er wordt een inleidende informatieavond georganiseerd bij aanvang van het schooljaar.
- De omgang met sociale media. De spontane ouder-Whatsappgroepjes, die waren ontstaan met de beste bedoelingen, waren vergleden tot een ware klaagzang. Er worden afspraken gemaakt over het doel en de begeleiding van deze groepen in de oudervereniging en de schoolraad. De voorzitter van de oudervereniging is lid van elke groep en zal deze groepen hierin ondersteunen.

Er wordt afgesproken dat deze lijst van afspraken niet limitatief is, maar jaarlijks zal worden besproken in een focusgroep ouders – leraren.

8 – Conclusies

Hoofdvraag:

In welke mate is de visie op ouders, waarin een hoge mate van ouderbetrokkenheid wordt vooropgesteld, een werkelijk breed gedragen visie en hoe kan door een bovenschools leider een aanzet gegeven worden om de relatie ouders – school te verbeteren?

- Op de vraag 'op school is een visie op ouderbeleid aanwezig' heeft slechts 57% van het team aangegeven te weten dat er een visie bestaat. Bij het leerkrachtenteam bedraagt dit 50%, bij de leerkrachten lagere slechts 43%. Hoewel deze visie slechts 2 jaar geleden door het ganse team zelf werd opgesteld, zonder actieve inbreng van de ouders, ligt de score bij de ouders hoger (68%). Uit de resultaten van de ouders op alle aspecten van de visie, is een significant hogere gedragenheid zichtbaar. Men kan op basis van deze vaststelling stellen dat er geen sprake is van een effectief breed gedragen visie en dat het noodzakelijk is daadwerkelijk deze visie als werkdocument te gebruiken door ze geregeld onder de aandacht te brengen, kritisch te bekijken en bij te sturen en na te gaan of deze visie in de praktijk door alle actoren wordt toegepast.

- Ik meen dat ik er als bovenschools leider in geslaagd ben om het belang van deze visie over te brengen tijdens de bijeenkomsten die werden georganiseerd. Het was van bij de start belangrijk om niet te oordelen of te beschuldigen maar om te begeleiden en te ondersteunen. Dit alles doorspekt van een immer neutrale houding en ethisch leiderschap. Door toepassing van transformationeel leiderschap, waarbij door co-creatie het ganse proces is gevoerd, kreeg ik veel vertrouwen van het team waardoor ik de expertise vlot en succesvol kon overdragen, zonder belerend over te komen. Het inzicht dat duidelijk zichtbaar werd bij het team, is een gevolg van de systematische aanpak waarbij het stilstaan bij de zingeving tijdens de eerste bijeenkomst van cruciaal belang was.

De eerste twee bijeenkomsten heb ik sterk geleid. Door tevens mijn inbreng stelselmatig af te bouwen en de regie meer en meer in handen van de directeur (en voor de ouders bij de voorzitter van de oudervereniging) te laten, kreeg haar leiderschap een boost en werd haar natuurlijk gezag verhoogd. Zij werd door mij telkens goed voorbereid op de bijeenkomsten zodat haar tussenkomsten als erg deskundig werden betiteld door het team. Hierdoor kreeg ze zelfvertrouwen en het vertrouwen van haar team om hun gids te zijn bij de rest van het traject. Er heerst nu opnieuw een sfeer van motivatie en de wil om de ouder als een partner te zien, eerder dan veelal een noodzakelijk kwaad. Er werden goede afspraken gemaakt om dit proces op een cyclische, iteratieve manier verder te zetten. De survey zal overigens 2-jaarlijks worden afgenomen. Ik zal er vanuit mijn rol van bovenschools leider geregeld op toezien dat dit daadwerkelijk gebeurt.

- Een onverwachte, bijkomend strategische bonus is de reflex die het team nu heeft om eender welk toekomstig visieaspect te benaderen met de toepassing van een cyclisch proces (cfr. het gebruik van de 4D-cyclus van Appreciative Inquiry die tijdens het veranderingsproces werd gebruikt). Tevens heeft vooral de bijeenkomst over de grondhouding van de leerkracht geleid tot een verhoogde interesse in en het belang van ethisch handelen. De directeur heeft hierrond een volgende pedagogische studiedag gepland.

Deelvragen:

Weerspiegelen de resultaten van het schoolteam (als geheel en tussen de verschillende personeelscategorieën) in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

- De resultaten van de verschillende aspecten zijn algemeen goed te noemen. Vooral de waarde respect scoort zeer hoog. Dit is uitermate belangrijk daar deze waarde de kernwaarde is van het pedagogisch project van het GO! (PPGO).
- Er heerst een discrepantie in visie tussen ouders en school over het actief meedenken over het beleid van de school, wat duidelijk zichtbaar werd in de resultaten van het aspect positief-kritisch. Dit is een aandachts- en werkpunt. Om die reden werden tussen team en ouders goede afspraken gemaakt over ouderparticipatie. De ouders van de lagereschoolkinderen scoorden tevens beduidend lager dan de ouders van de kleuters. De mogelijke assumptie die door het team werd geopperd tijdens de bijeenkomsten, nl. de ontgoocheling die ouders oplopen in de lagere school door toevoeging van het cognitieve aspect dat zijn intrede doet, wanneer blijkt dat ouders ontgoocheld geraken door het niet inlossen van de hoge verwachtingen die zij hadden van hun kind, volg ik (nog) niet. Hiervoor is verder onderzoek noodzakelijk. Een conclusie die ik wel durf te maken is dat de recent hoge klachten van ouders van de lagere school een invloed hebben gehad. Een bewijs hiervan is het feit dat enkele ouders, als gevolg van wantrouwen, de bevraging niet wensten in te vullen. Een vaststelling is ook dat de ouders van de kleuters veel actiever worden betrokken bij de pedagogische activiteiten. Zo worden zij ingeschakeld bij de zwemlessen, de begeleiding bij uitstappen en zijn er spelletjesouders.
- De lagereschoolleerkrachten stellen dat ouders niet goed luisteren naar wat zij hen vertellen. De redenen die zij hiervoor aanhalen zijn het te weinig actief opvolgen van het huiswerk en de schoolagenda, het niet nakomen van de afspraken die vermeld staan in de nieuwsbrief, het verloop van de formele oudercontacten waarbij ouders vooral de aandacht trachten af te leiden naar hun eigen problemen en het te pas en onpas benaderen van leerkrachten. Het is moeilijk om dit te bevestigen maar de opmaak van een goed afsprakenkader in co-creatie, heeft zeker geleid tot een nieuw elan om dit in de toekomst te verbeteren. Ook het vertrouwen van leerkrachten ten opzichte van de ouders werd vergroot door zelfreflectie via de implementatie van de grondhouding van de leerkracht.
- De matige resultaten rechtvaardigen de toevoeging van het luik communicatie in de visie. Dat luik is immers onontbeerlijk om de ouderbetrokkenheid te verhogen en de goede afspraken die werden gemaakt hebben alvast geleid tot goede voornemens.

Weerspiegelen de resultaten van de ouders in de survey, een correct beeld van de visie op ouders?

- De resultaten van de ouders zijn voor alle aspecten algemeen zeer positief. Ouders hebben in hoge mate waardering voor de personeelsleden van de school. Zij zijn

positiever t.o.v. de school dan vice versa. Zij vinden dat leerkrachten goed luisteren naar hen en stellen dat zij zelf goed luisteren naar wat leerkrachten hen vertellen.

- De ouders van de lagereschoolkinderen worden te weinig actief betrokken bij de schoolwerking (56%). Deze vaststelling kan bevestigd worden. De schoolraad komt slechts 3 keer per jaar samen en bevat slechts 3 ouders. De oudervereniging komt een 6-tal keer samen per jaar en de agenda bevat louter activiteiten om geld in te zamelen. De implementatie van opvoedingsvraagstukken tijdens deze bijeenkomsten, een nood die duidelijk werd uit een vraag hieromtrent, zal ongetwijfeld bijdragen tot een meer gewenste situatie. Ook de verhoging van de ouderparticipatie in het lager onderwijs zou dit kunnen verbeteren. Terwijl in het kleuteronderwijs de ouders actief worden ingezet voor tal van pedagogische activiteiten, ontbreekt dit bijna geheel in het lager onderwijs.

Kan ik de relatie tussen ouders en school verbeteren als gevolg van dit onderzoek vanuit mijn rol als bovenschools leider door de initiatie van concrete acties zoals daar zijn: in co-creatie de visie rond ouderbetrokkenheid verfijnen en hiervoor gedragenheid afdwingen bij ouders en leerkrachten?

- Na de strategische aanpak om de neuzen in dezelfde richting te krijgen, die beschreven werd in de conclusie van de hoofdvraag, werden concrete acties op touw gezet. Deze acties werden in samenspraak met mijn critical friends en de directeur van de school gemaakt. Zoals eerder vermeld stond de eerste bijeenkomst geheel in het teken van het creëren van openheid en engagement. Hierdoor kwam er een enorme interesse en bereidheid om het proces te doorlopen. Om het personeel te bekwamen in ouderbetrokkenheid werd tijdens de tweede bijeenkomst de theoretische kadering naar voren gebracht wat hen het nodige inzicht verschafte en de noodzaak weergaf om tijdens de volgende bijeenkomsten gemotiveerd aan de slag te gaan met het bepalen van de grondhouding van de leerkracht, het opstellen van de afspraken met de ouders en de aanpassing en manier van omgaan met de visie. Door het enthousiasme en de inzet die alle personeelsleden tijdens deze bijeenkomst aan de dag legden, mag ik besluiten dat dit proces een positieve drive en een brede gedragenheid heeft bewerkstelligd.

- De bijeenkomsten van de ouders verliepen te allen tijde positief-constructief. De resultaten van de survey werden in alle openheid besproken en een identiek proces werd doorlopen, zij het mits een exhaustieve doch beperktere theoretische kadering om niet te belerend over te komen. De afspraken school – ouders werden snel en efficiënt opgesteld en werden zeer breed gedragen door de bestuursleden van de bestaande participatieorganen. De oudervereniging heeft nu zelf een informatieavond georganiseerd met als doel de ouderbetrokkenheid te verhogen en brede gedragenheid bij alle ouders te beogen.

9 – Discussie onderzoeksmethodologie

De validiteit is de mate waarin het onderzoek aan zijn doel beantwoordt (Kallenberg et al, 2007). Vaak is de validiteit van een onderzoek steeds voer voor discussie omwille van allerlei factoren. Bij dit onderzoek zullen onderstaande factoren een invloed hebben gehad op de resultaten:

- Dit onderzoek werd verricht in samenwerking met de directie en leraren van BS Alice Nahon. Ouders werden iets minder betrokken waardoor dit onderzoek als minder valide zou kunnen beschouwd worden. Echter, de visie rond ouderbetrokkenheid werd opgesteld vanuit het lerarenteam en vormde de aanleiding tot dit onderzoek. Het ganse traject (aanleiding van het onderzoek, resultaten, analyse en conclusies van de data, de bijgestelde visie en de bijkomende afspraken vanuit de focusgroep ouders en leraren) werd voorgelegd aan het bestuur van het oudercomité waar voldoende ruimte voor inbreng werd voorzien om de validiteit te optimaliseren.
- De aanpassing van de vragenlijst (survey) werd in samenspraak met tal van critical friends bepaald. Deze vragen werden gelinkt aan de verschillende aspecten van de visie op ouderbetrokkenheid. Om tal van redenen werden vragen geschrapt, toegevoegd en gewijzigd. Deze vragenlijst kent dus geen exhaustieve academische, wetenschappelijke onderbouwing maar is wel op een theoretische basis gestoeld.
- De vragen werden zo neutraal mogelijk opgesteld. Tendentieuze vragen werden geschrapt of aangepast. Toch kan een verschillende invulling door de participanten niet vermeden worden. Bijvoorbeeld de vraag 'Ouders luisteren goed naar wat leerkrachten hen vertellen'. De invulling van het begrip 'goed' wordt veelal verschillend geïnterpreteerd. Dit geldt evenzeer voor de kijk die de participanten hebben op het leven. Bij een optimistische levensvisie zal de invulling van de vraag 'Er is waardering tussen ouders en leerkrachten' afwijkend zijn ten opzichte van participanten met een pessimistische visie op het leven. Dit is niet te voorkomen maar zou in een gesprek wel verder concreet gemaakt kunnen worden.
- Een cross-sectionale survey, anders dan een longitudinale survey, wordt afgenomen op een bepaald moment. Op het moment van de afname werd een lang aanslepende klacht van alle ouders van het 4de leerjaar (Nederland: groep 8), met succes verholpen. Deze leerlingen hadden niet minder dan 8 verschillende klastitularissen gehad tijdens het lopende schooljaar, waardoor, als gebrek aan continuïteit, het curriculum in het gedrang kwam en de kinderen ongelukkig naar school kwamen. De meest ervaren en deskundige leerkracht uit het lerarenplatform (= pool van leraren die flexibel inzetbaar zijn) werd structureel ingezet. Hierdoor is de rust teruggekeerd en dat mondde uit in een positieve sfeer op school.
- Enkele ouders weigerden de vragenlijst in te vullen omdat ze de anonimiteit ervan niet vertrouwden, niettegenstaande mijn persoonlijke tussenkomst. Zelfs de tussenkomst van de HR-manager van de Scholengroep, die fungeerde als neutraal persoon om in gesprek te gaan met deze ouders, werd afgewimpeld omwille van vermeende partijdigheid. Het vermoeden dat op deze manier enkele mindere resultaten werden weerhouden, is terecht.
- Er kon enkel geantwoord worden met ja of nee. Een derde (tussen)mogelijkheid 'niet van toepassing' of 'neutraal' werd bewust niet toegepast om een volledig en accuraat beeld te krijgen. Op elke vraag kon per slot van rekening eveneens eerder wel dan niet (of vice versa) worden geantwoord. De directie meldde me

dat 2 ouders zich niet konden vinden in deze manier van inschaling en daarom weigerden deel te nemen.

Bovenstaande redenen zullen ongetwijfeld een (weliswaar lichte) invloed hebben gehad. Ik meen echter te mogen stellen dat ze niet doorslaggevend zijn voor de totaliteit van de resultaten van het onderzoek.

10 – Nawoord

Bij de start van de opleiding was ik enthousiast en vastberaden om veel lessen te volgen, ten einde mij verder te professionaliseren als een master in educational needs. Al snel bleek dat mijn work-life balance fel onder druk kwam te staan en ik genoodzaakt werd lessen te schrappen. Gelukkig volgde ik wel o.a. een deel van de module van School en Ouders te Rotterdam, waarbij ik geïntrigeerd raakte door het discours van Peter Laros. Hij bracht me op deze korte tijd het inzicht en het belang bij van de synergie die onontbeerlijk is tussen ouders en school om kinderen bij hun opvoeding en vorming alle kansen te geven. Maar vooral mijn studiebegeleider Anja Van Zon ben ik erg dankbaar. Zij was diegene die mij, behoudens de nodige feedback op mijn PGO, bij de moeilijke start van mijn opleiding, op het juiste moment de juiste dingen zei. Ik heb de opleiding volgehouden door het herhaalde vertrouwen dat zij in mijn 'kunnen' en in mijn 'zijn' uitsprak. Ik ben beide docenten uitermate dankbaar voor de begeleiding die ze mij hebben geboden om dit onderzoek te voeren en te finaliseren. Het was een boeiend traject dat er mij in de toekomst vaker zal toe aanzetten om nog meer te denken in mogelijkheden, steeds vanuit de triade waarbij de koppeling theorie – praktijk – persoon een automatisme vormt in mijn handelen, waarbij ik meer dan ooit de verbinding maak met mijn huidige functioneren, dit alles in functie van het kind.

Met bijzondere dank.

11 – Bibliografie

- Blanchard, K. & Stoner, J. (2004). *Volle kracht vooruit*. Amsterdam/Antwerpen: Business Contact.
- Bateson, G. (2000). *Steps to an Ecology of Mind*. Chicago: The University Of Chicago Press.
- Bourdieu, P., (1977), 'Cultural reproduction and Social reproduction', in Karabel, J. & Halsey, A.H. (eds.), *Power and Ideology in Education*, New York: Oxford University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research methods in education*. London: Routledge
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology* 94, 95-120.
- Cijvat, I., & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs*. Amersfoort: CPS onderwijsontwikkeling en advies.
- Cooperrider, D.L., Whitney, D., & Stavros, J.M. (2008). *The Appreciative Inquiry Handbook*. New York: Crown Publishing Group.
- Crevits, H. (2004). *Participatiedecreet*. Geraadpleegd op <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13504>
- Creswell, J.W. (2014). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Edinburgh: Pearson.
- Driessen, G., Smit, F., & Slegers, P. (2005). *Parental involvement and educational achievement*. British Educational Research Journal.
- Epstein, J. (1992). Schools and family partnerships. In Atkin, M. (eds.), *Encyclopedia of educational research*, 1139-1151. New York: Macmillan.
- Epstein, J. (1995). School/family/community partnership. *Phi Delta Kappan*, 76, 701-712.
- Fantuzzo, J., MacWayne, C. & Perry, M.A. (2004). Multiple Dimensions of Family Involvement and Their Relations to Behavioral and Learning Competencies for Urban, Low-Income Children. *School Psychology Review*, 33 (4), 467-480.
- Gerdes, J. & Bruïne, Erica, de (2018). Naar de andere oever: bundeling van krachten tussen onderwijshulp en jeugdhulp. Tijdschrift voor orthopedagogiek – Jrg. 57
- GO! – Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (2011), *Decreet houdende toekenning van een klachtenrecht ten aanzien van bestuursinstellingen*, geraadpleegd op <https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1008073.html>
- Hill, N.E., Castellino, D.R., Lansford, J.E., Nowlin, P., Dodge, K. A., Bates, J.E. & Pettit, G. S. (2004). Parent academic involvement as related to school behaviour, achievement

and aspirations: Demographic variations across adolescence. *Child Development*, 75, 1491 – 1509.

Jacobs, G. (2012). *Ethiek in Praktijkgericht Onderzoek in de Master SEN*, Lectoraat Professionele waarden in kritische dialoog, Fontys OSO.

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., & Scheepsmma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Utrecht/Zutphen: Thiememeulenhof.

Kelchtermans, G. & Piot, L. (2010). *Schoolleiderschap aangekaart en in kaart gebracht*. Leuven: Uitgeverij Acco.

Korthagen, F. (2002). *Docenten leren reflecteren*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.

Kotter, J. (1997). *Leiderschap bij verandering*. Amsterdam: Boom Uitgevers.

Lee, J.S. & Bowen, N.K. (2006). Parent involvement, cultural capital and the achievement gap among elementary school children. *American Educational Research Journal*, 43 (2), 193 – 218.

MacKenzie, N. & Kripe, S. (2006). Research dilemma's: paradigms, methods and methodology. *Issues in Educational research*, 16, 193-205.

Menheere, A. & Hooge, E. (2010). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen*. Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Gevonden op 14 oktober 2019 via:
www.expertisecentrumtop.nl/upload/files/2010_Menheere_en_Hooge.pdf

Ministerie van OCW. (2009). *Ouderbetrokkenheid*. Referentie: PO/B&S/94429. Den Haag.

Morrison, G.S. (2000). *Early Childhood Education Today (8th edition)*. Upper Saddle River: Prentice Hall College.

Onderwijsraad (2010). *Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school*. Den Haag: Onderwijsraad.

Reason, P. & Bradbury, H. (2006). *Handbook of action research*. London: SAGE.

Sanderse, W. (2013). *Leraren met karakter. Een deugdenbenadering van de beroepsethiek van de leraar*. Lectorale rede, in verkorte vorm uitgesproken bij de installatie tot lector 'Beroepsethiek van de leraar' in het educatieve domein van Fontys, op 15 november 2014.

Sinek, S. (2011). *Start with Why: how great leaders inspire everyone with great actions*. Londen: Penguin Books.

Smit, F., Sluiter, R., & Driessen, G. (2006). *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.

Smit, F., Driessen, G. & Sluiter, R. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en participatie op scholen met veel en weinig*

achterstandsleerlingen. Gevalsstudies functioneren samenwerking ouders en school. Nijmegen: ITS Radboud Universiteit.

Smit, F. (2009). *Ouders en school: Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in de praktijk.* Den Haag: Sdu Uitgevers.

Swet van, J. & Munneke, L. (2017). *Praktijkgericht onderzoeken in het onderwijs.* Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Swet van, J. & Van Huijgevoort, H. (2012). *De triade en de reflectief onderzoekende houding in de Master SEN. Praktijkgericht onderzoek in de lerarenopleidingen, 21-25.*

Vries, P. de (2010). *Handboek ouders in de school.* Amersfoort: CPS Amersfoort.

Vries, P. de (2017). *Handboek ouderbetrokkenheid 3.0.* Utrecht: CPS Uitgeverij.

Wit, de C. (2005). *Ouders als educatieve partner. Een Handreiking voor scholen.* Den Haag: Q* Primair.

Vragenlijst onderzoek ouderbeleid BS Alice Nahon

1. Er is waardering tussen ouders en leerkrachten.
2. Het is voor ouders duidelijk bij wie ze waarvoor moeten zijn op school.
3. Ouders worden op de hoogte gehouden van wat er zich in de klas afspeelt.
4. Ouders worden op allerlei terreinen actief ingezet.
5. Op school zijn ouders altijd welkom.
6. Ouders denken actief mee over het beleid op de school.
7. De school geeft regelmatig aandacht aan opvoedingsvraagstukken.
8. Leerkrachten zijn over het algemeen op de hoogte van de belangrijke dingen die zich in de gezinnen afspelen.
9. De school organiseert regelmatig activiteiten waarvoor ouders worden uitgenodigd.
10. Ouders worden steeds op de hoogte gesteld van belangrijke beslissingen.
11. Op school is de mogelijkheid voor ouders aanwezig om klachten over te maken.
12. De school hecht waarde aan het verstrekken van duidelijke informatie aan ouders.
13. De school staat open voor suggesties van ouders.
14. Over het algemeen zijn leerkrachten zeer vriendelijk.
15. De leerkracht kent zijn leerlingen goed.
16. De school heeft de ouders duidelijk verteld wat ze wel en wat ze niet doet (de school heeft haar taken helder afgebakend).
17. Leerkrachten zijn makkelijk aanspreekbaar.
18. Ouders luisteren goed naar wat leerkrachten hen vertellen.
19. Leerkrachten luisteren goed naar wat ouders hen vertellen.
20. De school gaat respectvol om met alle ouders, ongeacht de culturele achtergrond (ze heeft respect voor diversiteit).
21. Op school is een visie op ouderbeleid aanwezig.

Concordantie met de visie van de school

1. Respect: 1, 5, 14, 20
2. Positief kritisch: 6, 11
3. Samenwerken: 7, 18, 19.
4. Openheid: 2, 3, 13, 15, 17
5. Engagement: 4, 9, 21
6. Communicatie: 8, 10, 12, 16 (toegevoegd)

Visie ouder-schoolsamenwerking

Volgende waarden vormen op onze school een basis voor een goede samenwerking met ouders:

- **Respect.**
We kunnen maar respectvol zijn als we aanvaarden dat iedereen verschillend is en tegelijkertijd inzien dat verschillend zijn een meerwaarde biedt. Ook verschillende culturen zijn binnen onze school een meerwaarde. Waardering opbrengen voor elkaar en verdraagzaamheid tegenover de ander vormen de basis van respectvol zijn.
- **Positief kritisch.**
Kritiek beschouwen we niet als negatief. We durven dingen in twijfel te trekken om ze beter te maken. We hebben begrip voor elkaar.
- **Samenwerken.**
Onze inspanningen bundelen voor een gemeenschappelijk doel, dat is samenwerken. Ieder geeft het beste van zichzelf om tot goede resultaten te komen.
- **Openheid.**
We trachten een warme school te zijn door op een constructieve manier met elkaar om te gaan en rekening te houden met ieders noden. Ouders dienen zich welkom te voelen binnen onze school. Ideeën en inbreng van ouders kunnen ten alle tijden besproken worden. We maken van informele momenten gebruik om ouders beter te leren kennen.
- **Engagement.**
We geloven dat samenwerken met ouders een manier kan zijn om tot betere resultaten te komen. Hulp van de ouders bij verschillende activiteiten (oudercontact, aanwezigheid van de leerlingen, naschoolse activiteiten,...) wordt gewaardeerd.

Waarom vinden we de samenwerking met ouders belangrijk?

- **Meerwaarde voor het kind**
Een goede samenwerking is belangrijk voor het welbevinden en de ontwikkeling van het kind. Door dialoog en samenwerking kan er beter ingespeeld worden op de noden van het kind.
- **Meerwaarde voor de leerkrachten/de school**
Dankzij een goede relatie met de ouders, leeft de school!
Een goed contact tussen leerkrachten en ouders zorgt voor: een leuke sfeer, hulp op klas-en schoolniveau en een grotere inbreng van feedback en ideeën. Leerkrachten voelen zich gewaardeerd door ouders. Voor leerkrachten is het bovendien een verrijking wanneer de thuiscultuur een plaats krijgt in de klas.
- **Meerwaarde voor de ouders**
Voor ouders is het fijn wanneer ze zich welkom voelen, betrokken worden bij het schoolgebeuren van het kind. Door de samenwerking met de leerkrachten voelen de ouders zich gewaardeerd.
Ouders beschouwen zichzelf als een gelijkwaardige partner van de school. De contacten tussen ouders onderling en ouders en leerkrachten zorgen voor een ruimer netwerk.